

ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ
ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΥΠΟΥ
1784-1974

Επιμέλεια
ΛΟΥΚΙΑ ΔΡΟΥΛΙΑ - ΓΙΟΥΛΑ ΚΟΥΤΣΟΠΑΝΑΓΟΥ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ
Ε-Κ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ-103
ΕΘΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΡΕΥΝΩΝ

Ελεύθερη Ελληνική Ψυχή

Όργανον της Σπίδας. Αθήνα, 1 Δεκ. 1941 - 13 Νοε. 1943.
Ιδρύτρια: Λουκία Ιωάννου Μεταξά, Εκδοτική και συντακτική επιτροπή: Λουκία Ι. Μεταξά και Αντιγόνη Βρυώνη Χατζηθεοδώρου. Μότο: «Και η ψυχή μου αναγαλλιάζει, γιατί ο κόρφος καθεμιάς γλυκοβύζαστο ετοιμάζει γάλα ανδρείας και λευτεριάς» (Σολωμός). Κάτω από τον τίτλο, εντός πλαισίου, αριστερά και δεξιά, επίσης εντός πλαισίου: «Σαν την σπίδα κρυμμένη στη στάχτη, εκρυβόταν για μας Λευτεριά, ήρθε η μέρα πετιέται, ανάφτει και ξεχύθη σε κάθε μεριά» (δημοτικό). Δεκαπενθήμερη, τετρασελίδη, δίστηλη. Παράνομο έντυπο, του οποίου η εκτύπωση αρχικά γίνεται σε πολύγραφο από τη Λουκία Ι. Μεταξά, στην οικία της στην Αθήνα, στην οδ. Βαλαωρίτου (αφ. φ. 1-22). Τα φύλλα αυτά έχουν μεγαλύτερες διαστάσεις από εκείνα που τυπώθηκαν αργότερα σε πιστήριο που απέκτησε

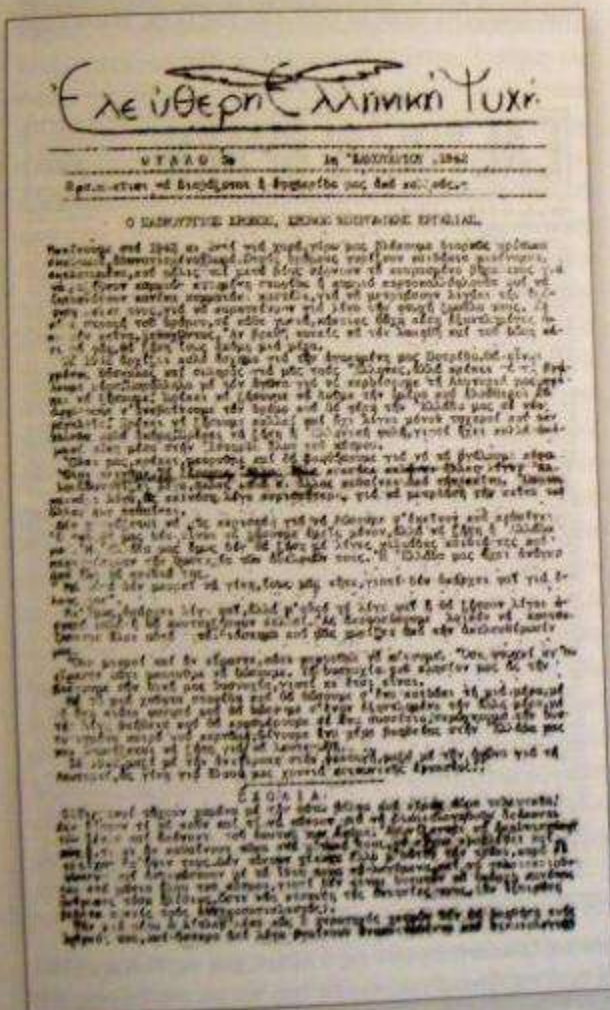
η οργάνωση «Σπίδα» (αρ. φ. 23-32, διαστάσεων 29x21 εκ). Το φ. 32 είναι τυπωμένο σε μικρότερο σχήμα χαρτιού. Η διανομή της γινόταν κρυφά και δωρεάν.

Εκδόθηκε από την οργάνωση «Σπίδα», την πρώτη και μόνη αμιγώς γυναικεία, αντιστασιακή οργάνωση στα χρόνια της Κατοχής. Μετά τη διάλυση της ΕΟΝ (Εθνική Οργάνωση Νεολαίας) από την κατοχική κυβέρνηση Τσολάκογλου, το καλοκαίρι του 1941, δημιουργήθηκε μία μυστική αντιστασιακή οργάνωση με πρωτοβουλία της Λουκίας Ι. Μεταξά, η οποία

Τα ιδρυτικά μέλη της Σπίδας ήταν: Λουκία Μεταξά, Λότη Λαχανά, Ελένη Φραγκιά, Φανή Λαμπταδάρου, Ελένη Γιαννακάκου, Μαρία Αργυροπούλου, Ερασμία Σταυροπούλου, Καίτη Αναγνωστοπούλου, Ελένη Νταουντάκη, Μαρία Κωνσταντάτου, Αντιγόνη Βρυώνη, Γεωργία Μουραγάνη, Βαρβάρα Αγαπητού, Λούλα Γιαννακάκου, Μαίρη Ουτσελάτση, Ελένη Καζολέα, Ντίνα Αιλιανού, Ρίτα Μυριβήλη, Λελέ Σκοιζέ. Η οργάνωση αγωνίστηκε για τους σκοπούς της από την 1^η Δεκεμβρίου 1941 έως την 12^η Μαρτίου 1945. Αναγνωρίσθηκε από το Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων ΔΕΠΑΘΑ / Γραφείο Εθνικής Αντιστάσεως (Αριθ. Φ. 0686011/ 12315/ 38813/ 69). Μετά την Απελευθέρωση, συνέχισε τον αγώνα της ως ΕΓΟ-Σπίδα, σε συνεργασία με την ομάδα «Οι φίλοι του χωριού» για την ενίσχυση των κατοίκων των παραμεθορίων περιοχών.

Σκοπός της Σπίδας ήταν «η με βάση τα στελέχη της ΕΟΝ δημιουργία συνοχής και ενότητας δράσεως μεταξύ όλων των Ελληνίδων που δεν ανέχονται τον αφόρητο ζυγό της δουλείας και επιθυμούν να συντείνουν παράλληλα προς τον αγώνα τον οποίον κάνουν τα αδέρφια τους, εις την απελευθέρωση της Πατρίδος και τη δημιουργία ενός καλύτερου Εθνικού μέλλοντος». Τα 1500 περίπου μέλη της εργάστηκαν με αυτοθυσία και ενθουσιασμό και με ποικίλες δραστηριότητες σε διάφορα σημεία της Ελλάδος. Στην πραγματοποίηση των σκοπών της οργάνωσης συνετέλεσε η έκδοση της εφ. *Ελευθέρη Ελληνική Ψυχή*. Σημαντικές ήταν και οι παρενοχλήσεις εναντίον των κατακτητών, με προκηρύξεις, αναγραφές συνθημάτων στους τοίχους με την υπογραφή RAF, το σκίσιμο των ιταλικών και γερμανικών σημαιών, η συλλογή πληροφοριών για τα στρατεύματα κατοχής. Η Σπίδα συνεργάστηκε στην έκδοση και κυκλοφορία του πρώτου ραδιοφωνικού δελτίου και συμμετείχε σε εκδηλώσεις άλλων οργάνωσεων μεταξύ των οποίων το ΕΚΝ (Εθνικό Κομμάτο Νέων) ΠΕΑΝ (Πανελλήνιος Ένωσις Αγωνιζομένων Νέων) και ΕΑΜ (Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο). Σημειώνεται ότι, η συνεργασία με το τελευταίο άρχισε να κλονίζεται τον Φεβρουάριο 1942 όταν αντελήφθησαν ότι το ΕΑΜ κατευθύνεται από το ΚΚΕ. Η συνεργασία διακόπηκε τον Απρίλιο 1942 όταν το ΕΑΜ σκόρπισε φυλλάδια στο Πανεπιστήμιο με διδαστικά αντιπολεμικά συνθήματα.

Η εφημερίδα βοηθούσε τον αγώνα της Σπίδας, ως προς την ενημέρωση των μελών της και του κοινού. Στην Αθήνα και στον Πειραιά κάθε δεκαπενθήμερο

υπήρχε και η πρόεδρος της. Στην οργάνωση συμμετείχαν ως ιδρυτικά μέλη νέοι και νέες της ΕΟΝ, και ως απλά μέλη άλλα πρόσωπα εκτός ΕΟΝ. Σύντομα οι γυναίκες αποσπάστηκαν και ίδρυσαν τη Σπίδα, ενώ οι άνδρες έξι μήνες αργότερα συγκρότησαν το Εθνικόν Κομμάτον Νέων, στους οποίους παραχωρήθηκε από τη Σπίδα και η επωνυμία της πρώτης εφημερίδας που ονομαζόταν *Ελευθέρη Σκέψη*.

μοιράζονταν 2000 φύλλα. Το κύριο άρθρο και τα περισσότερα κείμενα ήταν γραμμένα από τη φιλόλογο Αντιγόνη Βρυώνη στη δημοτική γλώσσα της εποχής, κείμενα με ενδουσιώδη λόγια, που αποσκοπούσαν στην αναπτέρωση του ηθικού των Ελληνίδων, την υπόμνηση των εθνικών επετείων και εορτών καθώς και το μήνυμα της ελευθερίας που αντιπροσώπευαν. Όλα τα κείμενα είναι ανυπόγραφα, αλλά τα χειρόγραφα στα αρχεία μαρτυρούν την ταυτότητα της συγγραφέως. Χαρακτηριστικοί τίτλοι του κύριου άρθρου είναι: «Η Νίκη», «Η Ελληνίδα στον Αγώνα», «Καινούργιος Χρόνος, χρόνος κοινωνικής εργασίας», «Είμαστε περήφανοι για την Ελλάδα», «Για την Πατρίδα και την Λευτεριά», «Δεν Λησμονούμε, 15 Αυγούστου 1940 - 15 Αυγούστου 1942», «ΟΧΙ 28^{ης} Οκτωβρίου 1940 - 28 Οκτωβρίου 1942», «Όπως το 1940». Ονόματα συνεργατών δεν αναφέρονται εκτός από αρχικά και ψευδώνυμα («Ο γέρος του 21», «Δ.Τ.», «μία υπάλληλος», «ένας πατέρας», «ποίηση από μαθήτρια», «σκλαβωμένος νικητής»).

Η εφημερίδα περιείχε επίσης πατριωτικά ποιήματα και τραγούδια, ειδήσεις από τα διάφορα μέτωπα των πολεμικών επιχειρήσεων, στήλη για τις Ελληνίδες, παραινέσεις για παροχή συγκεκριμένης υλικής και οικονομικής βοήθειας, αρχικά ονομάτων δωρητών, εκκλήσεις για συμπράσταση και συμμετοχή στον κοινό αγώνα κατά των κατακτητών, ανέκδοτα σχετικά με τον Μουσολίνι και τον Χίτλερ και άλλα. Η έκδοση σταμάτησε στις 13 Νοεμβρίου 1943 από έλλειψη πόρων.

Σε όλη τη διάρκεια της κυκλοφορίας της η *Ελεύθερη Ελληνική Ψυχή* δεν απομακρύνθηκε από τους σκοπούς του καταστατικού της οργάνωσης. Υποστήριξε την εθνική ενότητα και την αξιοπρέπεια των Ελληνίδων απέναντι στους κατακτητές αποδαρύνοντας την εσωτερική διχόνοια και διάσπαση και στρέφοντας τον αγώνα της εναντίον της αξονικής αλλά και της κομμουνιστικής προπαγάνδας.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ-ΑΡΧΕΙΟ: ΓΑΚ («Αρχείο Σπίδας», αρ. φ. 1-32, και «Αρχείο Ηρ. Πετμεζά», αρ. φ. 27, 28), ΠΜ (λίγα φ.).